

Genesis 1:1

ב	רֵאשִׁית	בָּרָא	אֱלֹהִים	אֶת	הַ	שָׁמַיִם	וְ	אֶת	הָ	אָרֶץ
In	het begin	schiep	God	-	de	hemel	en		de	aarde
b 9002	reshith 7225	bara 1254	elohim 430	eth 853	ha 9005	shamayim 8064	w 9006	eth 853	ha 9005	arets 776
In	eerste	scheidde	Elohim		de	twee hemelen	en		het	droge land
bij/onder/als	hoofd/begin	vette/vulde/ bouwde/baarde	goden	zich	het	twee wateren		zich	de	aarde

In het begin

Is dit hét begin, het absolute begin van alles waar de Bijbel over spreekt? Nee, en zo staat het ook niet in de grondtekst. Het woordje *het* is door de vertalers toegevoegd omwille van de leesbaarheid. Een preciezere vertaling zou zijn: ‘in beginsel’. Evenzo zou het Evangelie van Johannes kunnen openen met de woorden “*In beginsel* was het Woord”. Of, zoals de Naardense Bijbel het vertaald: “Bij begin”.

De schepping van de kosmos is namelijk niet de allereerste daad van God die in de Bijbel beschreven wordt. In Job 38:4-7 staat dat de *morgensterren* (dit zijn de engelen, ▶GN.1:1|ENGELLEN) samen vrolijk zongen toen de aarde werd gegrondvest. Zij bestonden al, uit Neh.9:6 en Kol.1:16,17 blijkt dat zij geschapen zijn vóór de schepping van de hemelen en de aarde.

Het gaat in Genesis 1 dus niet om een *absoluut* begin maar een *relatief* begin: het begin van onze *huidige* wereld (▶GN.1:2|DE AARDE NU), het begin van Gods plan met mensen. Het begin van *ons verhaal*.

🔍 Datum van de schepping

De Anglicaanse aartsbisschop *James Ussher* (1581-1656) berekende op basis van de gegevens in Genesis dat de wereld werd geschapen in de avond van 22 oktober 4004 v.Chr. Zijn vondst werd als kanttekening opgenomen in uitgaven van de *King James Bijbel* en wordt sindsdien door veel christenen voor waar aangenomen. Ussher was overigens niet de eerste die de geboortedag van de schepping berekende. Eerder claimde Luther dat de wereld in 3961 v.Chr. is geschapen. De Joodse kalender gaat uit van 3761 v.Chr. Feitelijk doet de Bijbel hier geen uitspraken over. Omdat we niet weten hoelang ‘de wereld die toen was’ er is geweest voor de (her)schepping waar Gn.1 over spreekt (▶Gn.1:2 - *de aarde nu*), kunnen we niet verder terugrekenen dan de schepping van de mens: 28 oktober 4004 v.Chr. om 9 uur ‘s morgens, volgens Ussher.

be-reshiet

In de Hebreeuwse grondtekst lezen we hier רֵאשִׁית בְּ (be-reshiet). Het woord *reshiet* betekent ‘begin’ of ‘eerst’ (*be* is een voorzetsel dat ‘in’ betekent). Het gaat om wat *eerst* komt. Niet alleen chronologisch, maar ook in belangrijkheid. De premier van Nederland wordt bijvoorbeeld ook wel de ‘eerste minister’ genoemd. Hij (of zij) is de eerste, de belangrijkste van alle ministers.

Je zou *be-reshiet* hier ook kunnen vertalen met ‘in (de) Eerste’, verwijzend naar een persoon. Dat kan er dan maar Eén zijn: Christus wordt in het laatste bijbelboek “het begin van Gods schepping” genoemd (Op.3:14) en is volgens Paulus ook de *Eersteling* van een nieuwe schepping (1Kor.15:20, HSV). Naar Hem wordt ook in meer abstractere bewoordingen verwezen als het *Woord* dat in het begin bij God was (Jh.1:1, ▶GN.1:1|SCHIEP) en de *Wijsheid* die van eeuwigheid af gezalfd is geweest “vanaf het begin, vanaf de tijden voordat de aarde er was” (Sp.8:23). Het is ook het getuigenis van de Here Jezus zelf als de Joden Hem vragen Wie Hij is: “Hij die spreekt, het begin” (Jh.3:25, letterlijk vertaald).

Het woord *reshiet* stamt af van het woord *rosh* dat behalve ‘begin’ ook ‘hoofd’ betekent. Zo maakt het eerste vers duidelijk waar het boek Genesis in *hoofdzaak* om gaat: de geschiedenis van God en de wereld zoals wij die kennen.

begin van de kosmos

Dat het heelal – letterlijk ‘het al’ - een begin kent, was een radicale gedachte in de tijd van de aartsvaders! De (natuur)godsdiensten van o.a. Egypte en Mesopotamië leerden dat de kosmos min of meer toevallig was ontstaan door geruzie tussen de goden, uit *chaos* (▶GN.1:2|WOEST). Hoewel wij als moderne westerlingen deze verhalen naar het rijk der fabelen verwijzen, kent ook onze tijd zijn eigen scheppingsmythe: de *oerknal*. Minstens zo complex als het gedachtegoed van de oude Egyptenaren of Grieken, echter nu hebben de goden plaatsgemaakt voor wetenschapsfilosofie. Genesis daarentegen leert dat de

kosmos niet plotseling is ontstaan, maar doelbewust en op bevel van God is geschapen.

een schepping

Het klinkt misschien verwarrend, maar het *begin* zelf is ook een schepping. Want vóór alle tijden, voor de dingen hun begin kregen, was (of beter: is - zie Ex.3:14) God. Hij was 'het al' en 'buiten' Hem was er 'niets'. Er bestond dus nog niet zoiets als een 'begin' - en strikt genomen ook geen 'buiten' of 'niets'. God kent namelijk geen begin of einde (Jb.36:26; Ps.90:2), Hij is de Eeuwige, de altijd Aanwezige, de *Ik Ben*.

Alles wat door Hem geschapen is heeft echter wél een begin. Alles met een begin kan dus duidelijk worden onderscheiden (c.q. *gescheiden*, ▶GN.1:1|SCHIEP) van God. Alleen Hij is namelijk in staat daadwerkelijk iets nieuws te *beginnen*.

? Een plotseling besluit?

De beroemde kerkvader *Augustinus van Hippo* (354-430) heeft in zijn leven bijzonder veel aandacht besteed aan de eerste hoofdstukken van Genesis. In zijn boek *De Genesi aduersus manichaeos libri duo* bestrijd hij vurig de opvattingen van het *Manicheïsme* - een gnostische religie uit de 3e eeuw n.Chr. De manicheërs vonden Genesis maar een irrationeel boek. Zij vroegen spottend: "Als God de hemel en de aarde maakte in een of ander begin van de tijd, wat deed Hij dan voordat Hij de hemel en de aarde maakte en waarom besloot Hij plotseling te maken wat Hij gedurende eeuwige tijden nooit eerder had gemaakt?" Augustus antwoordt hierop: "Wij kunnen niet zeggen dat er een of andere tijd was toen God nog niets had gemaakt. Hoe zou er immers een tijd zijn die God niet had gemaakt, als Hij zelf van alle tijden de Maker is? En als de tijd tegelijk met de hemel en aarde ontstond, is er geen tijd te vinden waarin God de hemel en de aarde nog niet had gemaakt. Maar wanneer er wordt gevraagd: "Waarom heeft Hij plotseling besloten" wordt daarmee gesuggereerd dat er een tijd zou zijn voorbijgegaan waarin God niets heeft gemaakt, terwijl er helemaal geen tijd voorbij kon gaan die God nog niet had gemaakt, omdat Hij alleen maar de maker van de tijden kan zijn als Hij aan de tijden voorafgaat."

bet

De eerste letter van Genesis is de א (*bet*), de *tweede* letter uit het Hebreeuwse alfabet. De *eerste* letter uit het alfabet is de א (*alef*) en staat symbool voor de Schepper: "Ik Ben de Alfa, en de Omega, het Begin en het Einde, de Eerste en de Laatste" (Op.22:13). In het Hebreeuws zou hier staan 'Ik Ben *de Alefen de Tav*'.

Om de betekenis van de Hebreeuwse letters te begrijpen, is het belangrijk te weten dat deze zijn ontstaan uit het Soemerische spijkerschrift (3300-2900 v.Chr.). Oorspronkelijk waren dit kleine afbeeldingen met een symbolische betekenis.

De *bet* bijvoorbeeld (א) werd oorspronkelijk weergegeven met het teken ב, dat een *huis* of *tent* symboliseerde. Dat is ook precies waar het om gaat in het boek Genesis: God wil een huis maken waarin Hij kan wonen. Ten diepste wordt dat huis gevormd door mensen: "Want u bent de tempel van de levende God, zoals God gezegd heeft: Ik zal in hun midden wonen en onder hen wandelen, en Ik zal hun God zijn en zij zullen Mijn volk zijn." (2Kor.6:16). Volgens de profeten zal er in de toekomst ook weer een écht huis verschijnen op aarde, waarin God voor eeuwig zal wonen (Ex.29:45; Lev.26:11; Ezech.37:26). We zien dit vervuld worden in Op.21:3: "Zie, de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen, en zij zullen Zijn volk zijn, en God Zelf zal bij hen zijn en hun God zijn."

? Het Proto-Sinaïtische schrift

In 1905 deed de Britse archeoloog Sir William Flinders Petrie de ontdekking van zijn leven. Hij ontdekte een kleine sfinx uit zandsteen waarop niet alleen hiërogliefen maar ook andere tekens waren geschreven. Deze onbekende pictogrammen bleken later tot het Proto-Sinaïtisch te behoren, het oudste schrift ter wereld. Het Fenicisch alfabet, dat zich ca. 3.000 jaar geleden ontwikkelde, is hierop gebaseerd en vormde op zijn beurt weer de basis van het Griekse en Latijnse alfabet, dat we vandaag de dag gebruiken. Het Proto-Sinaïtisch maakt gebruik van symbolen om letters weer te geven. Zo werd de letter A, de *Alef*, weergegeven met een א, de op van een stier. In de moderne Hebreeuwse letter א is dit beeld niet meer te herkennen. Hoewel er nog veel onbekend is over het Proto-Sinaïtisch leert deze beeldtaal ons veel over de cultuur van de eerste mensen. We zien deze beeldtaal ook regelmatig terugkeren in Genesis en de rest van de Bijbel.

Hebreeuwse letters zijn tevens *getallen*. Zo is *alef* het getal 1 en *bet* het getal 2. Met dit laatste getal opent Genesis niet alleen, het getal typeert ook de rest van het boek: het gaat over hemel én aarde, God én mensen, de boom van kennis van goed en kwaad én de boom van het leven, Kaïn én Abel, Isaak én Ishmaël, geloof én ongeloof, Egypte én het beloofde Land, leven én dood enz. Het fundament van deze dualiteit, van deze *tweeheid*, wordt gelegd in dit eerste hoofdstuk (▶GN.1:1|SCHIEP, ▶GN.1:3|SCHEIDDE).

? De belangrijkste letter

Toen de Schepper op het punt stond de wereld te scheppen, verzamelden de letters van het alfabet zich rondom de troon, zo vertelt een Joods verhaal. Zij wisten dat de wereld geschapen zou worden door Gods Woord (*Tora*).

Als eerste verscheen de *Taw*, de letter met de hoogste getalswaarde: 400. Door zijn hoge waarde zou hij toch zeker de eerste plaats moeten krijgen in de Tora? Maar de Schepper was hiervoor niet gevoelig. Vervolgens verschenen de *Sjin*, de *Reesj* en alle andere letters voor de troon van de Eeuwige. Tot het de beurt was aan de *Beet*. Die bracht in dat het woord *beracha* - de zegenspreuk - met een Beet begint. Hij won het pleit en daarom opent de Tora met het woord *bereshiet*. De *Alef*, de eerste letter en de letter met de laagste getalswaarde, was stil. 'Waarom ben je zo stil, Alef?', vroeg de Schepper. 'Ik ben de zwakste, mijn waarde is slechts één.' Toen antwoordde de Schepper: 'Jij zal aan het hoofd staan van het Alef-Beet, als een koning. Want Ik ben één en de Tora is één. Met jou zal Ik de Tien Woorden beginnen, waarmee Ik Mij aan Israël zal openbaren op de Sinai.' Daarom beginnen de Tien Woorden met de Alef: *Anochi Hasjem* - 'Ik Ben de Eeuwige'.

schiep

Het Hebreeuwse woord *בָּרָא* (*bara*) betekent 'scheppen', maar niet 'scheppen uit niets' zoals de *Nederlandse Geloofsbelijdenis* (1561) stelt in Artikel 12. Bij de schepping van de mens wordt namelijk hetzelfde werkwoord gebruikt terwijl uit Gn.2:7 blijkt dat de mens gevormd is "uit het stof der aarde" (▶GN.2:7|STOF DER AARDE) en dus niet uit niets.

Vaak wordt Heb.11:3 aangehaald als een expliciet statement van de schepping uit niets: "Door het geloof zien wij in dat de wereld tot stand gebracht is door het Woord van God, en wel zo dat de dingen die men ziet, niet ontstaan zijn uit wat zichtbaar is." Hier staat echter niets meer of minder dan dat het zichtbare is voortgekomen uit het onzichtbare. Dat onzichtbare wordt elders in de Bijbel ook benoemd: het is het Woord van God, alles is uit Hem (Rm.11:36). Nergens spreekt de Bijbel over een schepping uit niets (▶GN.1:1|TWEEDELING, ▶GN.1:3|SCHEIDDE).

? Schepping uit niets?

Het idee van een 'schepping uit niets' (*creatio ex nihilo* in het Latijn) is in de vroege kerk ontstaan als logische reactie op het *dualisme* en het *pantheïsme*. Het dualisme stelt dat materie er altijd al is geweest en dat God uit deze 'chaos' het heelal heeft gevormd. Daarentegen stelt het pantheïsme dat er helemaal geen onderscheid is: God en het heelal zijn één en hetzelfde, er bestaat geen persoonlijke God. Beide leringen zijn onjuist, hoewel de Bijbel wel leert dat God in Zijn schepping aanwezig is. Als Schepper is Hij "boven allen" (*transcendent*), maar ook "in u allen" (*immanent*, Ef.4:6). "In Hem leven wij, bewegen wij ons en bestaan wij" (Hnd.17:28).

De uitdrukking 'scheppen uit niets' is niet terug te vinden in de Bijbel, maar wel in de Apocriefen: "Kijk naar de hemel en de aarde en alles wat ze bevatten, en besef dat God dit alles niet gemaakt heeft uit iets dat al bestond" (2Macc.7:28 NBV, "uit niet gemaakt heeft" staat er in de SV).

Niets is echter de afwezigheid van iets. Maar - en dit klinkt wellicht wat ingewikkeld - vóór de schepping was er niets afwezig! God was

'het al'. Het begrip 'niets' bestond nog niet. Zoals er ook nog geen 'afwezigheid' bestond. God was namelijk de Volheid Zelve en de eeuwige Aanwezige. Begrippen die wijzen op de afwezigheid van iets (bijv. niets, leegte, duisternis, kou) ontstaan eigenlijk pas bij de schepping (▶Gn.1:1 – schiep|tweedeling).

Hoe ingewikkeld het in eerste instantie ook lijkt, het is belangrijk dat wij dit soort begrippen leren begrijpen. (In deze woorden ligt het woord 'grijpen' opgesloten en dat is precies waar het om gaat: begrippen helpen ons zaken te 'grijpen', te vatten.) Daarom is het belangrijk hier zorgvuldig mee om te gaan, want ten diepste helpen deze begrippen ons om de Schepper te leren kennen. Hij is een God van volheid, aanwezigheid, licht, warmte enz. en niet van leegte, afwezigheid, duisternis of kou.

De letterlijke betekenis van *bara* is het tot stand brengen van zaken die niet eerder geweest zijn.

Het woord wordt in de Bijbel uitsluitend gebruikt voor een scheppingswerk van God (bijv. in Ps.51:12). Alleen Hij kan iets volkomen nieuws tot bestaan brengen, zonder daarbij iets of iemand nodig te hebben. De oude Hebreëën vonden het dan ook aanstootgevend als iemand beweerde iets nieuws te hebben geschapen.

"U hebt alle dingen geschapen, en door Uw wil bestaan zij en zijn zij geschapen", zegt Op.4:11 (vgl. Kol.1:16; Op.10:6; Jes.54:16). Wij, als mensen, hebben nog nooit wat geschapen. Wij kunnen dingen ontwerpen, vormen, maken enz. maar niet *scheppen* in de zin van *bara*.

? Volkomen nieuw

Het volgende verhaal uit het Jodendom illustreert dat alleen God tot *bara* in staat is: "Een man sprak eens met God en beweerde dat hij óók in staat was nieuwe dingen te scheppen. Dus God liet hem zijn gang gaan zodat hij zijn scheppingskracht kon bewijzen. De man boog zich neer en pakte een handje vol aarde. 'Nee, nee', zei God, 'dat is Mijn aarde.'"

tweedeling

Een betere vertaling voor *bara* zou zijn: (ver)delen, splitsen, scheiden. Scheppen heeft alles te maken met *scheiden*. De hemelen en de aarde zijn, letterlijk, een *af-scheiding* van de Schepper. "Uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen" (Rm.11:36). Alles is uit God, dat kan ook niet anders want vóór de schepping was Hijzelf 'het al'.

Genesis begint met God, de onzichtbare maar duidelijk aanwezige *Alef*, de Ene (Dt.6:4). Als Hij gaat scheppen ontstaat er scheiding, dan verschijnt de *Bet*, de twee. Dit getal staat in de Bijbel symbool voor de schepping, dat namelijk gekenmerkt wordt dualiteit zoals al in het eerste hoofdstuk van Genesis duidelijk zichtbaar wordt gemaakt.

? Uit God

In de oorspronkelijke Hebreeuwse grondtekst volgen letters elkaar op zonder onderbreking, dus zonder spaties. Volgens sommigen

kan het eerste gedeelte van Gn.1:1 dan ook anders gelezen worden, waardoor er zou staan: 'de Eerste/het Hoofd maakte/scheidde Zichzelf tot – de hemelen en de aarde'. Het is een interessante lezing die in elk geval niet strijdig lijkt te zijn met de Bijbel (vgl. Rm.11:36).

(open)baren

Scheppen heeft ook alles te maken met *openbaren*. Hierin ligt het woord 'baren' opgesloten: *geboren doen worden*.

Genesis 1 spreekt over de geboorte van de kosmos vanuit God. Bij een geboorte deelt één zich tot twee. Door de twee, door dualiteit, worden zaken openbaar, dat wil zeggen: *zichtbaar* (▶GN.1:3|SCHEIDDE).

vet/vol maken

Een andere betekenis die in *bara* ligt opgesloten is 'vet maken' en komen we tegen in 1Sam.2:29. Het zelfstandig naamwoord dat van dit werkwoord is afgeleid is *beriya* en wordt gebruikt in het verhaal over de zeven magere en de zeven vette koeien (Gn.41:4). God *vette* de hemelen en de aarde, wat betekent dat Hij de aarde (ver)vulde c.q. 'vol maakte'. Dit is ook precies wat er staat in Jes.45:18a, ook al zijn deze woorden wat onduidelijk vertaald: "Hij heeft haar niet geschapen opdat zij woest zou zijn". Letterlijk staat er: "niet leeg geschapen". Het eerste bijbelvers spreekt dus over een *gevulde* aarde en niet over een woeste, lege aarde zoals vaak gedacht wordt (▶GN.1:3|SCHEIDDE).

bouwen

Volgens taalkundigen is het woord *bara* gebaseerd op het Assyrische werkwoord *banu* dat 'bouwen' betekent en gebruikt wordt in het Mesopotamische scheppingsverhaal *Enuma Elish*. In het Hebreeuws is dit *banah* geworden. Hier is het woord *bar* van afgeleid, dat in Ps.2:12 vertaald wordt met 'zoon'. Het woord *bar* bestaat uit de Hebreeuwse letters *bet* ('huis') en *rosh* ('hoofd') en spreekt dus letterlijk over 'het hoofd van het huis'. Een verwijzing naar Christus, die het hoofd van de kerk genoemd wordt in Kol.1:18. De Vader, de Schepper van hemel en aarde, bouwt door de Zoon aan een huis om in te wonen (▶GN.1:1|BET).

❓ 'In het begin was de Zoon'

Ireneüs van Lyon, de eerste grote theoloog en kerkvader van de christelijke kerk (ca. 140-202 n.Chr.), kende geen Hebreeuws maar las Gn.1:1 in het Aramees, waar het woord *bara* de betekenis heeft van 'de zoon'. Hij las het vers zo: 'In het begin was de Zoon, daarna schiep God de hemel en de aarde'.

door het woord

Het scheppen gebeurt door het levenwekkende *spreken* van God. "Alle dingen zijn door het *Woord* gemaakt, en

zonder dit *Woord* is geen ding gemaakt dat gemaakt is" (Jh. 1:3). God spreekt en het is er (▶GN.1:3|ZEI). Hij is de God van het Woord en de daad: Zijn Woord is daad.

❓ Oerknal

Genesis volstaat met de mededeling *dat* God de kosmos gemaakt heeft. Het doet geen uitspraken over *hoe* dit precies gegaan is, in natuurwetenschappelijke zin. Recente wetenschap veronderstelt een 'oerknal' waarbij materie is ontstaan uit *energie* ($E=mc^2$, volgens de beroemde formule van Albert Einstein). Op zichzelf hoeft dit geen ondermijning van de Bijbel te zijn, aangezien God Zelf ook wel degelijk als energie (nl. *kracht*) omschreven wordt. Dat de oerknaltheorie door sommigen wordt gebruikt ter verdediging van het atheïsme, is dan ook ten onrechte. De kernvraag 'waarom is er *iets* in plaats van *niets*' blijft namelijk bestaan en kan nooit volledig beantwoord worden door de natuurwetenschap, aangezien deze zich uitsluitend bezig houdt met de bestudering van het waarneembare, het *stoffelijke*. Genesis geeft echter een *geestelijk* antwoord door God te Oorsprong te noemen van alles wat bestaat.

tot Gods eer

De meeste aandacht gaat vaak uit naar de vraag *hoe* God de wereld heeft geschapen. Maar is de *waarom*-vraag niet veel interessanter? Het *hoe* kan wellicht bewondering opwekken, maar het *waarom* laat iets zien van Gods persoonlijkheid en (goede) bedoelingen. De Bijbel laat deze vraag ook niet onbeantwoord: "om te bewonen heeft Hij haar gevormd" (Js.45:18). De aarde is er voor de mens, om onder dankzegging te genieten (1Tim.4:3-5). Maar voor één Mens in het bijzonder: de laatste Adam, Gods Zoon, "die Hij heeft aangewezen als enig erfgenaam en door wie Hij de wereld heeft geschapen" (Hb.1:2). God heeft de wereld gemaakt als een *erfenis* voor Zijn Zoon, "alles is door Hem *en voor Hem* geschapen" (Kol.1:16). Ten diepste betekent dit, dat God de wereld heeft geschapen *voor Zichzelf*. Hij is immers zowel de Vader als de Zoon (vgl. Kol.1:13-16 en Rm.11:33-36). Hij heeft de wereld geschapen om "zijn eeuwige kracht en goddelijkheid" te uiten (Rm1:20), ter eer van Hemzelf. "Alles is uit Hem ontstaan, alles is door Hem geschapen, alles heeft in Hem zijn doel. *Hem komt de eer toe tot in eeuwigheid*" (Rm.11:36).

God

In het Hebreeuws אֱלֹהִים (*elohim*) dat 'goden' betekent. *Elohim* is het meervoud van *El*, het oudste semitische woord voor 'God', waar bijvoorbeeld ook het Arabische *Allah* op is gebaseerd. De primaire betekenis van het woord, volgens taalkundigen, is 'kracht'. De Kanaänieten gebruikten het als aanduiding voor hun hoogste god, een hemelse stier. De Israëlieten hebben dit taalgebruik later grotendeels overgenomen.

Het is een vrij algemene aanduiding, die verdere betekenis krijgt als het wordt gecombineerd met andere woorden. Voorbeelden hiervan zijn:

- *El Echad* (de Ene God, Ml.2:10)
- *El Emet* (de God van waarheid, Ps.31:5)
- *El Tsaddik* (de rechtvaardige God, Js.45:21)
- *El Shaddai* (de almachtige God, Gn.17:1)
- *El Elyon* (de allerhoogste God, Gn.14:2)
- *El Olam* (de eeuwige God, Gn.21:33)
- *El Roi* (de God Die mij ziet, Gn.16:13)
- *El Gibbor* (de krijgsheld God, Js.9:5)

en niet te vergeten het bekende

- *Immanu-el* (de God Die met ons is, Js.7:14).

Het eerste bijbelvers lijkt dus over meerdere goden te spreken, terwijl het werkwoord *bara* opmerkelijk genoeg in het enkelvoud staat. Er staat letterlijk: ‘*schiep goden*’. Een fout van de schrijver of kopiist? Nee, *Elohim* werd door de Israëlieten gebruikt om God in al Zijn volheid mee aan te duiden, God in de volste zin van het woord, zoals in Dt.10:17: “de HEERE, uw God, is de God der goden” – lett. ‘de Elohim van de Elohim der Elohim’ (vgl. Ps.136:2). ❖ 1. DE GOD DIE IS

drie-eenheid

Het gebruik van de meervoudsvorm is bedoeld om de onvoorstelbare grootheid van God tot uitdrukking te brengen, het is een soort ‘majesteitsmeervoud’. Niet om te beweren dat er meerdere goden zouden zijn, want de Israëlieten beleden juist dat er geen ander naast God is. Nog altijd wordt door godsdienstige Joden elke morgen en avond het *Sjema Israël* opgezegd: “Luister, Israël! De HEERE, onze God, de HEERE is één!” (Dt.6:4). In het Hebreeuws lezen wij dan: “*Sjema Israël, JHWH Elohim, JHWH Echad.*” Uit de bijbelteksten waar het woord *echad* wordt gebruikt, blijkt dat hier vaak sprake is van een *samengestelde éénheid*. Zo staat in Gn2:24 bijvoorbeeld dat man en vrouw “tot één (*echad*) vlees zullen zijn” (vgl. Gn.1:9; 2:21; 3:22; 42:11). Zij zijn, door het huwelijk, tot één mens geworden, die niet gescheiden kan worden, maar die zich zowel mannelijk als vrouwelijk openbaart. Zo wijst het woord *elohim* ons er op dat God Zichzelf op meerdere manieren openbaart: in het bijzonder als Vader en Zoon én als Heilige Geest.

engelen

We komen het woord *elohim* maar liefst 2600 keer tegen in de Tenach (het Oude Testament). Het wordt niet alleen

gebruikt om de Eeuwige God mee aan te duiden, maar ook de engelen. De psalmist David spreekt over *elohim* in het heilige Paleis van God (Ps.138:1, vgl. 97:7). Zij worden ook wel *benei Elohim* (d.i. ‘zonen van God’) genoemd (Job1:6).

In veel gevallen gaat het dan om gevallen engelen, zoals in Gn.6:2. Zij kunnen zich voordoen als goden, bijvoorbeeld: *Astoreth* (1Kon.11:5,33), *Baäl* (1Kon.18:24), *Baäl-Zebub* (2Kon.1:2), *Kamos* (1Kon.11:33, Richt.11:24), *Dagon* (1Sam.5:7), *Mikom* (1Kon.11:5,33) en *Merodach* (Jer.50:2).

De volken die deze goden dienden kwamen er echter al snel achter dat zij ten onrechte spraken over *elohim*: hun goden kunnen de strijd met de Enige niet aan. Achter hun valse goden gingen demonische machten schuil die uiteindelijk ook Israël in hun greep kregen: “Zij hebben geofferd aan de demonen, niet aan God; aan goden (*elohim*) die zij niet kenden” (Dt.32:17a).

de mens als elohim

Over de mens staat in Ps.8:6 dat hij weinig minder is dan *elohim*. (In nieuwere vertalingen is dit vertaald met ‘engelen’, maar letterlijk staat hier ‘goden’.) Dit heeft te maken met de *positie* van de mens: hij is een machthebber, hij heerst over de schepping (vs.7). Wanneer hij zou eten van de boom van kennis van goed en kwaad dan zou hij, althans volgens de slang in het paradijs, “als *elohim*” zijn (Gn.3:5). Dit kan op meerdere manieren worden opgevat. Bedoelde de slang dat de mens zou worden als God zelf of als de engelen? En welke engelen dan? De gevallen engelen zoals hijzelf? In al die gevallen kan namelijk gesproken worden van *elohim*. Misschien probeerde de slang hiermee al op listige wijze verwarring te stichten.

Ook al zijn er andere wezens die *elohim* worden genoemd, er is er maar Eén Die met recht zo genoemd kan worden. Zoals het *Lied van Mozes* zingend vraagt: “Wie is als U, onder de *elohim*, HEERE?” (Ex.15:11). Het ultieme bewijs daarvoor werd geleverd op de berg Karmel, waar als het ware een wedstrijd tussen de goden werd georganiseerd door de profeet Elia. Van de kant van de Baaäls, de Kanaänitische afgoden die ook door Israël werden gediend, bleef het stil, maar de God van Abraham, Izak en Israël doet grote wonderen. Uiteindelijk moet iedereen erkennen: “*YHWH is Elohim, YHWH is Elohim*” (1Kon.18:39).

Et – het verborgen Woord?

In Gn.1:1 komen we tweemaal het woord אֵת (*et*) tegen: “In het begin schiep God *et* de hemel *et* de aarde”. Hoewel het een van de meest voorkomende woorden is in de

Tenach (9000+ plaatsen), kan het niet worden vertaald. De herkomst en betekenis van het woord is onbekend. Taalkundigen vermoeden dat *et* oorspronkelijk een zelfstandig naamwoord was met 'essentie' als betekenis. En dat het later werd gebruikt om extra nadruk te leggen op het woord waar het aan gekoppeld is. Alsof de schrijver wilde benadrukken: let op, hier gaat het om, dit is essentieel.

Sommigen menen dat achter *et* nog heel wat meer schuilt. Zij wijzen op het feit dat het woord is samengesteld uit de eerste en de laatste letter van het Hebreeuwse alfabet: de *Alef* en de *Tav*. Twee letters die, gezamenlijk, symbool staan voor God (Jes.44:6; 48:12) en Christus (Op.1:8; 22:13). De letter *Alef* werd in het vroeg-semitisch beeldschrift afgebeeld als de kop van een offerdier A en de *Tav* als een kruis T. Een symbolische verwijzing naar het offer van Christus aan het kruis? *Et* staat bovendien precies in het midden van Gn.1:1 en zo staat, volgens sommigen, *de Eerste en de Laatste* letterlijk én figuurlijk centraal in het eerste bijbelvers.

? De Messiaanse Alef Tav Bijbel

De Amerikaan *Bill Sanford* heeft een speciale uitgave van de Bijbel ontwikkeld die precies laat zien waar het woord **אֵת** voorkomt in het Oude Testament. Het opmerkelijke, volgens Sanford, is dat dit woord bijna uitsluitend voorkomt in teksten die op een of andere wijze verband houden met het Verbond.

de hemel

In het Hebreeuws **שָׁמַיִם** (*ha-shamayim* - *ha* is een voorzetsel dat 'de' betekent). Het woord is opgebouwd twee woorden: *sham*, afkomstig van het Akkadische *samu* dat 'hemel/luchtruim' betekent, en *mayim*, 'water'.

water

Zoals een baby geboren wordt uit (vrucht)water, zo komt in Gn.1 ook de kosmos voort uit water. Het luchtruim is volgens de Bijbel gevuld met 'hemel-water', *sham-mayim*, en de aarde met 'zee-water', *yam-mayim*.

twee hemelen

Het woord *ha-shamayim* is geschreven in een *tweevoudsvorm*, een meervoudsvorm die de Nederlandse taal niet kent. Het eindigt met *-ayim* wat in het Hebreeuws duidt op een dualiteit. Een paar ogen wordt bijvoorbeeld geschreven als *einayim*, een paar handen als *yadayim*.

Hier wordt dus gesproken over *twee* hemelen. De eerste hemel is het luchtruim om ons heen, het rijk van de vogels (zie Gn.1:8 – *hemel*). De tweede hemel is de sterrenhemel (zie Gn.1:14 – *hemel*).

Er is ook nog een *derde* hemel volgens de apostel Paulus (2Kor12:2-4), maar deze maakt geen deel uit van de schepping in Gn.1:1. De derde hemel is de onzichtbare woonplaats van God en de engelen en wordt in de Tenach de 'hemel der hemelen' genoemd (Dt.10:14; 1Kon.8:27, Nh.9:6).

vergaan

De twee hemelen die in Gn.1:1 genoemd worden bestaan niet meer. Zij zijn vernietigd door water, zoals we lezen in 2Pt.3:5,6: "Willens en wetens is hun onbekend dat door het Woord van God de hemelen er reeds lang geweest zijn, evenals de aarde, die uit het water oprijst en in water vaststaat. Daardoor is de wereld die er toen was, vergaan, overspoeld door het water." Vers 7 spreekt vervolgens over "de hemelen *die nu zijn*", implicerend dat er een verschil is tussen 'de wereld van toen' en 'de wereld van nu' (▶GN.1:2|DE AARDE NU).

? Kosmos

Het Hebreeuws kent geen woord voor *kosmos*. 'Het al' wordt in het Oude Testament samengevat door de uitdrukking 'de hemelen en de aarde'.

de aarde

In het Hebreeuws **אֶרֶץ** (*ha-aretz* - *ha* is een voorzetsel dat 'de' betekent). Hiermee wordt in Gn.1:1 de gehele aarde bedoeld, terwijl het woord na de zondvloed vooral wordt gebruikt om een specifiek grondgebied aan te wijzen, bijv. 'aretz Kanaän' (Gn.11:31).

droog land

Het woord *ha-aretz* kan ook worden vertaald met 'droog land'. Die betekenis is afkomstig uit Gn.1:10: "En God noemde het droge *ha-aretz*". Het land was er al wel, maar het stond onder water en was daardoor onbewoonbaar (▶GN.1:2|DE AARDE NU).

Droog land is eigenlijk woestijngrond. Het is, vanwege het gebrek aan water, onvruchtbaar. Zeker een derde van het aardoppervlak bestaat uit 'droog land'.

In de Tenach staat dit symbool voor deze wereld, voor het tijdelijke. Denk aan de uittocht van Israël uit Egypte: God scheidde het zeewater waardoor droog land verscheen (▶GN.1:6|TUSSEN WATER EN WATER). Zo konden de Israëlieten doortrekken, op weg naar het beloofde land. Van zichzelf was het 'droog land' weinig waardevol, maar het is wél de plaats waar God Zich openbaarde en Hij Zijn volk de weg wees naar het beloofde land – een land dat juist het tegenovergestelde is van een 'droog land'. Zo is ook ons aardse leven te vergelijken met 'droog land'. Het is tijde-

lijk, maar God gebruikt het om ons te wijzen naar onze eindbestemming.

grondvesting

Door de hele Bijbel heen wordt duidelijk gemaakt dat de aarde is *gegrondvest* (gefundeerd) en *vaststaat* (Job38:4-6, vgl. 9:6; 1Sam.2:8; Ps.104:5 75:3; Spr.8:29; Heb1:10; 2Pt.3:6). De aarde wordt bovendien onderscheiden van de hemel (▶GN.1:6|EEN GEWELF). Dit staat haaks op het moderne, *heliocentrische* wereldbeeld, waarin de aarde als een kleine planeet door een immens heelal zweeft. In de Bijbel is de aarde geen *hemellichaam*, geen planeet die om de zon draait. Wie Gn.1 letterlijk leest moet concluderen dat hierin een *geocentrisch* wereldbeeld wordt geschetst. De zon verschijnt later, op de vierde dag, en ten behoeve van de aarde (▶GN.1:14|OM LICHT TE GEVEN). De aarde is het centrum van Gods schepping.

❖ 2. DE AARDE IN HET MIDDEN

beheerst door Lucifer

God heeft engelen ('dienende geesten', Heb.1:14) aangesteld om zorg te dragen over de schepping. In het bijzonder *Lucifer*. In Ezechiël 28, waar de vorst van Tyrus een (profetisch) beeld is van Lucifer, wordt hij omschreven als "een toonbeeld van volkomenheid, vol wijsheid en volmaakt van schoonheid" (Ez.28:13). Hij had inzicht in alle geheimen (v.3) en wandelde in de hof Eden al voordat hier een mens te bekennen was. "U was in Eden, de hof van God (...) U was op Gods heilige berg" (v.13,14). In Ezechiël 31, waar Assyrië een profetisch beeld van Lucifer is, wordt hij vergeleken met de mooiste en belangrijkste boom in de hof van God.

De aarde was duidelijk *zijn* domein. Na zijn val bleef hij hierover heersen, echter nu niet ten dienste van God maar van zichzelf. Daarom wordt hij in Jh12:31 de "vorst van deze wereld" genoemd en kon hij, toen hij Jezus verzocht in de woestijn, Hem alle koninkrijken van de wereld aanbieden (Mt4:8). Die zijn namelijk, tot op de dag van vandaag, onder zijn heerschappij.

❓ De fundamenten van de natuurwetenschap

De schepping wordt gekenmerkt door vier fundamentele zaken die door de natuurwetenschap worden bestudeert: *tijd*, *ruimte*, *materie* en *energie*. Deze vinden wij allemaal terug in vers 1:

TIJD	<i>in den beginne</i>	RUIMTE	<i>hemel</i>
MATERIE	<i>de aarde</i>	ENERGIE	<i>God schiep</i>

❓ Het getal 7 in het eerste bijbelvers

Professor *Ivan Panin*, een briljante wiskundige en ooit een felle, atheïstische bestrijder van het christendom, ontdekte een zeer

bijzonder patroon van 'zevens' in Gn.1:1. Zo bestaat het vers uit 7 woorden en 28 letters (7 maal 4) en bestaan de drie eigennamen in dit vers (God, hemel en aarde) uit 14 letters (7 maal 2) met een getalswaarde van in totaal 777. Panin ontdekte dat het getal 7 op zeker 30 verschillende manieren terugkwam in het eerste vers. Dat bewijst volgens hem de goddelijke inspiratie van Genesis. Professoors van de Harvard Universiteit probeerden deze stelling te ontcrachten. Maar zelfs binnen de Engelse taal, met een uitgebreide woordenschat van ca. 400.000 woorden (ter vergelijking: Mozes had keuze uit zo'n 4500 woorden) en met hulp van krachtige computers, lukte het hen niet dit bijzondere fenomeen na te bootsen. Overigens staat het getal 7 in de Bijbel vaak symbool voor 'vol(maakt)heid'.

1. De God die is

God is er. Dat is waar de lezer direct op gewezen wordt in het eerste bijbelvers. De Bijbel begint met God. De oude Oosterling zal er verder weinig aandacht aan hebben geschonken. Natuurlijk bestaat God, voor hem is dat net zo vanzelfsprekend als de lucht die hij inadement. Maar de moderne Westerling wordt direct in het hart geraakt. Of eigenlijk: in zijn verstand. Want sinds de 17e eeuw weet hij zich 'verlicht' door het *empirisme* en het *rationalisme*. Alleen dat wat hij bewijzen en begrijpen kan is werkelijkheid voor hem. Maar het bestaan van God laat zich niet wetenschappelijk bewijzen en is evenmin verstandelijk te bevatten.

Zo bepaald het eerste bijbelvers ons direct bij het feit dat Genesis een typisch *oosters* boek is. Het vraagt om *geloof*, dat volgens de Bijbel nooit op wetenschappelijke gronden gebaseerd kan zijn (Heb.11:1) en bovendien ook weinig intellectueel van aard is. Geloof, in de context van de bijbelse cultuur, heeft te maken met je levenswandel. Als je weet dat God er is en dat Hij aan de basis staat van al het leven, van jouw leven, wat *doe* je daar dan mee? De nadruk ligt niet op de theorie (*theologie*) maar op de uitwerking daarvan, de praktijk (*theopraxie*). Een *gelovige* in bijbelse zin is niet zozeer iemand die het bestaan van God erkent, maar iemand die *leeft* vanuit die kennis.

Ingeschapen godskennis

Er zijn christenen die zeggen dat de mens over een 'ingeschapen godskennis' beschikt. Toch staat dat nergens in de Bijbel. Wel stelt de apostel Paulus dat "wat een mens over God kan weten hem bekend is", want "Zijn onzichtbare eigenschappen zijn vanaf de schepping van de wereld zichtbaar in Zijn werken, Zijn eeuwige kracht en goddelijkheid zijn voor het verstand waarneembaar" (Rm1:19,20).

Maar ook al zijn er meer dan genoeg wetenschappelijke aanwijzingen die het bestaan van God zeer *waarschijnlijk* maken, zodat het niet meer dan *redelijk* is om in Hem te geloven, voor de

rationele Westerling zal dit altijd onvoldoende zijn. Het bestaan van God is immers principieel *irrationeel*. Het is een wonder en de moderne Westerling kan niet in wonderen geloven.

Geloven met het hart

Zoals Blaise Pascal - de briljant natuurkundige, wiskunde en theoloog uit de 17e eeuw - al schreef: godsbewijzen zijn overbodig. Hij die niet gelooft wordt niet overtuigd en hij die wel gelooft heeft geen bewijs nodig. Van Pascal komt ook de beroemde uitspraak: 'Het hart heeft zijn redenen, die het verstand niet kent'.

Een treffende uitspraak, vooral als je beseft dat de oosterse cultuur wordt gekenmerkt door het *hart*. De oosterling wordt niet aangesproken in zijn verstand, maar in zijn hart (Gn.50:21). Daar zetelen zijn gedachten (Gn.6:5, HSV), die zich niet laten beperken door het verstand.

Aanvankelijk vormde het verstand ook nog geen obstakel voor de Westerling om te geloven. Wat dat betreft klinkt de grote Verlichtingsdenker *Voltaire* (1694-1778) nog redelijk oosters, toen hij schreef: "De rede dwingt ons het bestaan van God aan te nemen, de dwaasheid wil hem definiëren". Maar de conclusie die hij daaraan verbond, dat we ons niet in de Schepper maar in de schepping zouden moeten verdiepen, typeert de afslag die de westerse filosofie heeft gemaakt: de focus is komen te liggen op de schepping, op de materie, op het zichtbare. Dat is wat wij 'wetenschap' zijn gaan noemen. Het onzichtbare en geestelijke is uit beeld geraakt.

Toch begint Genesis daarmee. Het begint met het wonder van een aanwezige en scheppende God. Wie de rest van het verhaal wil begrijpen, moet leren lezen met zijn hart en durven geloven: 'In het begin schiep God...'

God is er. Dat is waar de lezer direct op gewezen wordt in het eerste bijbelvers. De Bijbel begint met God. De oude Oosterling zal er verder weinig aandacht aan hebben geschonken. Natuurlijk bestaat God, voor hem is dat net zo

vanzelfsprekend als de lucht die hij inadement. Maar de moderne Westerling wordt direct in het hart geraakt. Of eigenlijk: in zijn verstand. Want sinds de 17e eeuw weet hij zich 'verlicht' door het *empirisme* en het *rationalisme*. Alleen dat wat hij bewijzen en begrijpen kan is werkelijkheid voor hem. Maar het bestaan van God laat zich niet wetenschappelijk bewijzen en is evenmin verstandelijk te bevatten.

Zo bepaald het eerste bijbelvers ons direct bij het feit dat Genesis een typisch *oosters* boek is. Het vraagt om *geloof*, dat volgens de Bijbel nooit op wetenschappelijke gronden gebaseerd kan zijn (Heb.11:1) en bovendien ook weinig intellectueel van aard is. Geloof, in de context van de bijbelse cultuur, heeft te maken met je levenswandel. Als je weet dat God er is en dat Hij aan de basis staat van al het leven, van jouw leven, wat *doe* je daar dan mee? De nadruk ligt niet op de theorie (*theologie*) maar op de uitwerking daarvan, de praktijk (*theopraxie*). Een *gelovige* in bijbelse zin is niet zozeer iemand die het bestaan van God erkent, maar iemand die *leeft* vanuit die kennis.

Ingeschapen godskennis

Er zijn christenen die zeggen dat de mens over een 'ingeschapen godskennis' beschikt. Toch staat dat nergens in de Bijbel. Wel stelt de apostel Paulus dat "wat een mens over God kan weten hem bekend is", want "Zijn onzichtbare eigenschappen zijn vanaf de schepping van de wereld zichtbaar in Zijn werken, Zijn eeuwige kracht en goddelijkheid zijn voor het verstand waarneembaar" (Rm1:19,20).

Maar ook al zijn er meer dan genoeg wetenschappelijke aanwijzingen die het bestaan van God zeer *waarschijnlijk* maken, zodat het niet meer dan *redelijk* is om in Hem te geloven, voor de rationale Westerling zal dit altijd onvoldoende zijn. Het bestaan van God is immers principieel *irrationeel*. Het is een wonder en de moderne Westerling kan niet in wonderen geloven.

Geloven met het hart

Zoals Blaise Pascal - de briljant natuurkundige, wiskunde en theoloog uit de 17e eeuw - al schreef: godsbewijzen zijn overbodig. Hij die niet gelooft

wordt niet overtuigd en hij die wel gelooft heeft geen bewijs nodig. Van Pascal komt ook de beroemde uitspraak: 'Het hart heeft zijn redenen, die het verstand niet kent'.

Een treffende uitspraak, vooral als je beseft dat de oosterse cultuur wordt gekenmerkt door het *hart*. De oosterling wordt niet aangesproken in zijn verstand, maar in zijn hart (Gn.50:21). Daar zetelen zijn gedachten (Gn.6:5, HSV), die zich niet laten beperken door het verstand.

Aanvankelijk vormde het verstand ook nog geen obstakel voor de Westerling om te geloven. Wat dat betreft klinkt de grote Verlichtingsdenker *Voltaire* (1694-1778) nog redelijk oosters, toen hij schreef: "De rede dwingt ons het bestaan van God aan te nemen, de dwaasheid wil hem definiëren". Maar de conclusie die hij daaraan verbond, dat we ons niet in de Schepper maar in de schepping zouden moeten verdiepen, typeert de afslag die de westerse filosofie heeft gemaakt: de focus is komen te liggen op de schepping, op de materie, op het zichtbare. Dat is wat wij 'wetenschap' zijn gaan noemen. Het onzichtbare en geestelijke is uit beeld geraakt.

Toch begint Genesis daarmee. Het begint met het wonder van een aanwezige en scheppende God. Wie de rest van het verhaal wil begrijpen, moet leren lezen met zijn hart en durven geloven: 'In het begin schiep God...'

2. Niet zoals de chaos-goden

Kleitabellen uit een van de oudste bibliotheken ter wereld, de Koninklijke Bibliotheek van Ashurbanipal (669 - 631 v.Chr.), met daarop het Babylonische scheppingsverhaal *Enoema Elisj*. Ashmolean Museum, Verenigd Koninkrijk.

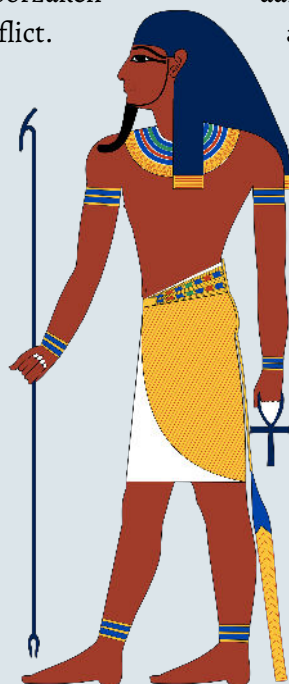
De oude wereld kent vele honderden scheppingsverhalen. Bijna allemaal beginnen ze met een vormeloze chaos.

Eén van de oudste en meest bekende is het Babylonische *Enoema Elisj*, uit de 2de eeuw v.Chr. Het vertelt hoe uit een vermenging van de chaotische wateren een godengeslacht is voortgekomen. De jonge goden veroorzaken echter te veel herrie en raken in conflict.

De stormgod *Mardoek* - god van de stad Babylon - is de grote winnaar: hij boetseert uit de verslagen goden de hemel en de aarde.

In het scheppingsverhaal van de stad *Heliopolis* zien de oude Egyptenaren de chaos als het oerwater *Noen*. Hieruit rijst de oerheuvel op, waar *Atoem* zichzelf verwekt: de eerste God. Hij niest en spuugt en zie daar: de goden

Atoem, vader van de goden en de farao. De Ene uit wie 'het al' is voortgekomen. Zijn naam betekent in het Oud-Egyptisch: 'hij die is'. Wikipedia

Sju en *Tefnut*. Samen verwekken zij twee kinderen, *Geb* en *Nut*: de hemel en de aarde.

Het bekendste scheppingsverhaal van de Grieken vinden wij in de *Theogonia*. Daarin beschrijft dichter Hesiodonus de chaos als een zwarte afgrond gevuld met nevel en donkere wolken waaruit drie oergoden geboren worden: *Gaia* (de aarde), *Tartaros* (de donkere afgrond onder de aarde) en *Eros* (de liefde).

Mythen

Dergelijke verhalen, die de oorsprong en betekenis der dingen proberen te duiden, doen wij tegenwoordig af als *mythen*. Er is geen enkel bewijs dat het zo gegaan is. Stikt genomen moet echter ook de overtuiging van de moderne Westering, dat de wereld is ontstaan uit een *oerknal* en de mens door *evolutie*, worden beschouwd als een mythe. Een zeer unieke weliswaar, vanwege het ontbreken van een god of goden, maar niettemin een mythe. De oerknal en zeker evolutie zijn vooralsnog niet veel meer dan een wetenschappelijke *hypothese* - een aanname.

Geheel anders

De overeenkomsten tussen al deze mythen en het bijbelse scheppingsverhaal zijn opmerkelijk. Ook Genesis 1 verhaalt hoe uit chaos, duisternis en water de wereld is voortgekomen zoals wij die kennen. Maar nog veel opmerkelijker is het cruciale verschil met deze heidense verhalen. Waar andere volken in het oude Midden Oosten beschrijven hoe de wereld en de goden uit een duistere chaos zijn ontstaan, komen de Hebreërs met de overtuiging dat er slechts één God is en dat Hij van eeuwigheid is. Bij monde van de profeet Jesaja openbaart Hij Zich als geheel anders dan de zogenaamde goden van de heidenen en verwerpt Hij hun scheppingsverhalen: “niet als chaos schiep Hij de aarde, maar om te bewonen heeft Hij haar gevormd: Ik ben de Heer, er is geen ander. Ik heb niet in het verborgene gesproken, ergens in een duister oord, ik heb Jakobs nageslacht niet gevraagd: ‘Zoek mij in de chaos’”. (Js.45:18,19). Het is de gevallen ‘morgenster’ die de aarde tot een duistere woestijn maakte (Js.14:12-17). Hij, de oude duivel, is de aanvoerder van de chaos-goden (het Griekse woord voor duivel *Διάβολος*, *diábolos*, betekent treffend: ‘hij die door elkaar gooit’). Geheel anders is Jacob's God. Hij is een God van orde en vrede (1Kor.14:33), in Wie geen spoor van duisternis is (1Jh.1:5). Door de vermenging met heidense volken is het oorspronkelijke godsbeeld van de Hebreërs vertroebeld geraakt. De meeste Joden en christenen geloven tegenwoordig dat God de aarde schiep vanuit een vormeloze chaos. “Willens is dit hun onbekend, dat door het woord Gods de hemelen sedert lang geweest zijn, en de aarde uit het water en in het water bestaande; door welke de wereld, die toen was, met het water van de zondvloed bedekt zijnde, vergaan is.” (2Pt.3:5).